

Koulupiha - turvallinen ja viihtyisä

Koululaiset viettävät noin neljänneksen koulupäivästä välituntipihoilla. Kouluaikana sattuneista tapaturmista lähes puolet sattuu välituntien aikana, pääasiassa pihalla.

Ympäristö vaikuttaa 40 prosenttiin koulutapaturmista. Joka kymmenennessä tapaturmassa ympäristön vaikutus on kiistaton. Lisäksi joka kolmannessa tapaturmassa ympäristö on saattanut lisätä tapaturmariskiä.

Välituntipihojen suunnittelu, toteutus ja kunnossapito sekä välitunneilla tapahtuva toiminta ovat siis tärkeitä koulutapaturmien torjunnassa.

Eri toiminnoille koulun tontilla tulee suunnitella omat, toiminnan laatua vastaavat alueensa.

- välituntipihat
- pelikentät
- pyörätelineet
- pysäköintialueet
- huoltopihat
- huolto- ja saattoliikenne
- huoltorakennukset

kuva: J Pankakoski

Koulupiha – turvallinen ja viihtyisä?

- välitunneilla sattuu 45 % kaikista koulutapaturmista
- leikit, pelit ja nahistelut aiheuttavat pääosan tapaturmista
- talviliukkailla voi merkittävästi vähentää koulutapaturmia pihalueiden kunnossapitoa ja sen suunnittelua kehittämällä
- alakouluikäisten liikuntakerroista 70 % tapahtuu koulupihalla ja kodin lähiympäristössä

- välitunnit ovat virkistäytymistä varten
- lapsi liikkuu luonnostaan
- hän leikkii, kiipeilee, valloittaa, tekee urotekoja
- liikkumalla hänen taitonsa kehittyvät
- liika suojeleminen heikentää taitojen karttumista
- turvallinen ja toimiva koulupiha mahdollistaa aktiivisen liikkumisen

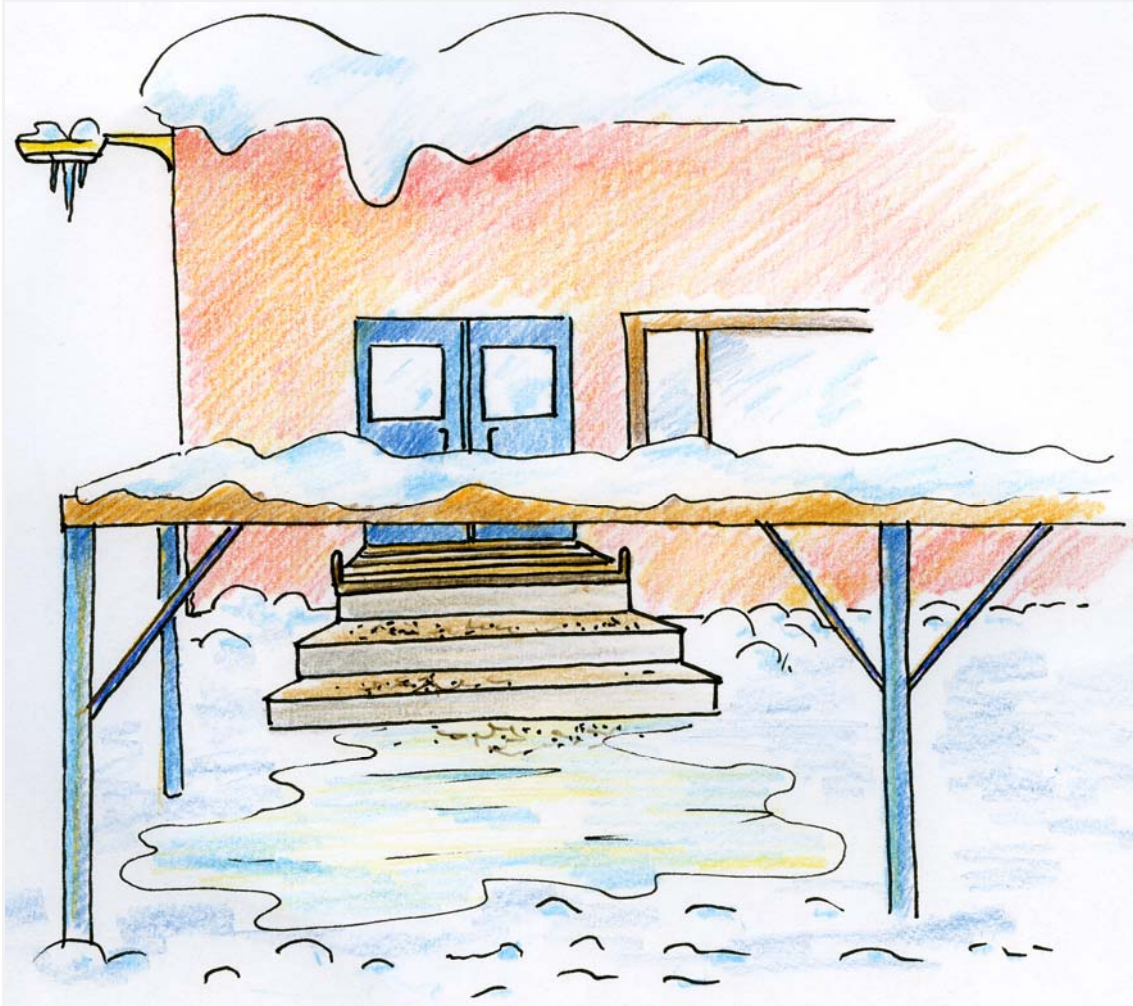
Tunnistatko oman koulusi?

- ajoneuvoliikennettä ei tule sallia koulupihalla
- tavaratoimitukset ja jätehuolto tulee sijoittaa erilliselle huoltopihalle
- koulutaksien ja vanhempien saattoliikenteessä on huolehdittava lasten turvallisuudesta
- pyöräliikennettä ei pihan läpi
- pyörille oma pysäköintialue

- lumen aurausta ei tehdä välituntien aikana

- ulko-ovien edessä tulee olla katokset
- ulko-ovia ei saa varustaa jalkasäleikössä olevilla aukipito-tapeilla
- jalkasäleikköjen tulee olla suuret ja talvella liukumattomat
- sadekatoksia tulee olla sekä sisäänkäynnin yhteydessä että kauempana
- portaita tulee välttää pihalla, etenkin sisäänkäynnin yhteydessä
- hiekan kulkeutuminen sisälle tulee estää
- pihan tasaisuudesta tulee pitää huolta
- sulamisvesien poisto tulee suunnitella huolella
- hyvä valaistus on tärkeä osa pihan turvallisuutta

KOULUPIIHAN SUUNNITTELUOHJEITA

- suunnittelussa otetaan huomioon myös ympärivuotinen ja iltakäyttö sekä iltapäiväkerhot
- polkupyörille varataan riittävästi telinepaikkoja, jotta pyöriä ei kulkeudu piha- ja leikkialueille. Pyörätelineiden tulee olla tukevia ja kestäviä
- pysäköinnin ja vanhempien saatto- ja hakuliikenteen tulee olla riittävän hyvin järjestetty, jotta liikenne ei ohjaudu varsinaisille piha-alueille
- koulurakennuksessa tulisi olla katokset sateen ja auringon suojaksi välituntien aikana
- välituntipihaan tulisi aktivoida lapsia leikkimään ja liikkumaan. Koulun pihoissa suositaan erilaisia monitoimitelineitä, joissa useat lapset voivat leikkiä ja liikkua samanaikaisesti
- suunnittelussa hyödynnetään talviliikuntamahdollisuudet
- koulun pihaa on voitava valvoa helposti
- piha-alueet ja leikkipaikat valaistaan

Erityiskoulujen pihojen suunnittelussa sovelletaan samoja ohjeita kuin muidenkin leikkipaikkojen suunnittelussa. Kaikille koululaisille taataan esteetön liikkuminen.

Välitunti

Vanhojen koulupihojen viihtyisyyteen ja turvallisuuteen voidaan vaikuttaa. Koulujen pihat ovat usein karuja ja ankeita. Pihasta voidaan muodostaa viihtyisä koko alueen lähiliikuntapaikka. Oppilaiden vanhempien ja alueen asukkaiden lisäksi oppilailla itsellään on paljon annettavaa pihojen viihtyisyyden lisäämisessä.

Rakennuslupaa tarvitaan pihan kunnostamiseen, jos sinne rakennetaan uusia rakennuksia tai katoksia. Rakennustarkastaja neuvoo asiassa. Kunnan tekninen toimi vastaa rakentamisesta ja pihojen huollosta.

Näkökohtia ja tietoa viihtyisän ja turvallisen koulupihan suunnitteluun

- eri ikäisten lasten alueet sijoitetaan erilleen, sisäänkäyntejä voi olla useampia
  - välituntiliikenteen suunnittelussa vältetään liikenteen risteämisiä ja ruuhkia
  - pihalla ei saa olla katvealueita, joita ei voi valvoa
  - valaistus on tärkeä osa pihan turvallisuutta
  - valaisinpylväät sijoitetaan siten, etteivät ne aiheuta törmäämisvaaraa
  - mahdollisista liukumäistä koulupihoilla tulee tarkistaa, että alarinteellä on riittävästi tilaa ja törmäämisvaaraa ei ole
-
- kasvillisuus luo viihtyisyyttä, suodattaa pölyä ja toimii myös melusuojana
  - kasvillisuudella voidaan rajata eri piha-alueita
  - piha aidataan tarpeen mukaan
  - pallokenttä aidataan niin, ettei pallo pääse lentämään pihan ulkopuolelle

Välitunti

Näkökohtia ja tietoa viihtyisän ja turvallisen koulupihan suunnitteluun

- pihan pinnan tulee olla tasainen: yllättävät kuopat, halkeamat tai kohoumat aiheuttavat kompastumisen vaaran
- portaita tulee välttää pihalla, etenkin sisääntulojen ja välitunti liikenteen yhteydessä
- hiekan kulkeutuminen sisälle tulee estää. Sisäänkäynnin edessä oleva alue asfaltoidaan tai kivetään

- jalkasäleikköjen tulee olla riittävän suuret – ne eivät saa olla jäisinä liukkaita eivätkä aiheuttaa kompastumisen vaaraa

- ulko-ovia ei varusteta aukipitotapeilla tai muillakaan kompastumisvaaraa aiheuttavilla rakenteilla

- leikkelineitä tulee olla riittävästi, jottei kilpailu niistä aiheuta vaaratilanteita
- suosittujen leikkelineiden käyttövuoroista huolehtii välituntivalvoja

Välituntipiha

Näkökohtia ja tietoa viihtyisän ja turvallisen koulupihan suunnitteluun

- leikkilaineiden sijoittelussa tulee ottaa huomioon turva-alueet. Ne voi tarpeen mukaan aidata puuaidoilla tai istutuksilla
- leikkivälinealueella ei käytetä täysin kovia alustoja. Kun putoamiskorkeus on suurempi kuin 60 cm, käytetään turva-alueella tarkoitettua tasarakeista soraa tai synteettisiä putoamisalustoja

- ränsistynyt ympäristö epäviihtyisänä ruokkii ilkivaltaa ja on turvattoman tuntuinen

- talotikkaille kiipeäminen voidaan estää monella tavalla

- piholla tarvitaan roska-astioita, mutta myös muutakin

Koulupihojen talvihoito

Pihasuunnitelmat laaditaan lumettoman ajan mukaan, vaikka kouluvuosi painottuukin talviseen aikaan. Koulupihoille tulisi laatia erilliset talvisuunnitelmat, joissa paneudutaan talviajan tilanteisiin.

Koulupihojen talvisuunnitelmassa otetaan huomioon

- kuinka paksultsi lunta saa olla (20-50 mm)
- milloin lumi aurataan pois (ennen koulupäivän alkua)
- minne lumet kasataan
- kuinka suuria lumikasoja pihalla saa olla
- lumen putoamisen estäminen katoilta tai katoksilta
- sade- ja sulamisvesien johtaminen
- lätäköiden muodostumisen estäminen
- hiekoituksen järjestäminen
- hiekoitushiekan poisto

Viihtyisä koulupiha talvellakin

- sisäänkäynnit varustetaan katoksella ja lumiesteillä, jottei lunta putoa sisäänkäynti portaille
- lumiesteitä voidaan tarvita muuallakin kuin sisäänkäyntien kohdalla, esim. katoksissa

- sulamisvedet johdetaan siten, ettei muodostu jäätyviä lammikoita

- leikkelineitä tulee voida käyttää talvellakin
- lumet tulee ensisijaisesti poistaa pihalta
- mikäli lumikasoja jätetään, sijoitetaan ne niin, etteivät ne haittaa muun pihan käyttöä eivätkä liukumäkinä ja kiipeilypaikkoina aiheuta vaaraa
- lumenaurauksen ajoväylät suunnitellaan niin, ettei pihalla jouduta peruuttamaan
- hiekoitushiekka poistetaan pikaisesti, jotta vaara kaatumisesta asfaltilla ei ole
- liukumäkien turvallisuudesta huolehditaan

Koulumatkat

Koulumatkat ovat tärkeä osa lasten päivittäistä liikkumista. Kouluteiden viihtyisyydellä, miellyttävyydellä ja turvallisuudella edistetään lasten liikkumista.

Koulumatkoilla sattuvat tapaturmat ovat suurimmaksi osaksi kaatumisia, jalan tai pyörällä. Mikäli vanhemmat tuovat lapsen autolla kouluun, vilkastuu autoliikenne koulun ympäristössä ja tilanne pahenee entisestään.

Käsite laatukäytävä kuvaa erityisen viihtyisää, miellyttävää ja turvallista reittiä.

Hyvä ja turvallinen koulutie

- ei vaarallisia risteämiä autoliikenteen kanssa
- valaistu reitti
- ei pimeitä katvealueita
- esteetön
- talvikunnossapito hyvin hoidettu
- kaunis ja hoidettu ympäristö
- ei liikaa melua
- ei pakokaasuja

Liikenne- ja viestintäministeriön ELSA-hankkeessa on ohjeita esteettömän ympäristön toteuttamiseksi. Ohjeista löytyy näkökohtia lapsille turvallisen ympäristön toteuttamiseksi. Lisätietoa aiheesta löytyy Liikenne- ja viestintäministeriön ELSA-hankkeen julkaisusta (www.elsa.fi)

Lisätietoa

Koulutapaturmien ehkäisy on Stakesin laatima kehittämistyökalu koulujen turvallisuuden edistämiseksi. Ideakortti 5/05.

<http://www.stakes.fi/hyvinvointi/khs/ideakortit/koulutapaturmienehk%C3%A4isy.pdf>

Tapaturmaportaalissa Kansanterveyslaitoksen verkkosivuilla on tietoa koululaisten ja nuorten tapaturmien ehkäisystä. www.ktl.fi/tapaturmat

ELSA-hanke on Liikenne- ja viestintäministeriön laaja hanke, jossa kehitetään esteetöntä liikkumisympäristöä. Hankkeen julkaisemissa ohjeissa otetaan omioon myös turvallisuusnäkökohdat. Julkaisut löytyvät osoitteesta www.elsa.fi

LVM:n Jaloin-hanke on paneutunut kävelyn ja pyöräilyn edistämiseen. Aiheesta enemmän sivuilla www.tieliikelaitos.fi/jaloin/

Ympäristön suunnittelu:

SuRaKu-ohjekortit: www.elsa.fi/hankeseminaari/Suraku2.pdf

Esteettömyys talvihoidossa:

Hosted.kuntaliitto.fi/intra/julkaisut/pdf/p050830154504J.pdf

Rakennustietosäätiön julkaisemat RT-kortit antavat ohjeita suunnitteluun ja toteutukseen (www.rakennustieto.fi/RT/):

Leikkipuistot: 89-10749

Urheilualueet: 97-10261, 97-10263, 094-10405, 97-10450, 97-10454

Urheilukentät: 995, 334, 996, 341

Liikuntatilat: 84-10090, 96-10504, 96-10526, 97-10045, 97-10091

Opetushallituksen sivut:

www.oph.fi > rahoitus > oppilaitosrakentaminen

Ohjeen ovat laatineet erikoistutkija, arkkitehti Marja Kurenniemi, Stakes, opettaja Kari Evinsalo ja verkkotiedottaja Terhi Hulkko, Kansanterveyslaitos. Kuvat: Marja Kurenniemi, Anne Lounamaa ja Terhi Hulkko, piirroskuvat: Kari Evinsalo.